

Albert Lobel

Kvak a Žbluňk: psychologická sonda dvou kamarádů

Cílem následujícího výkladu bude přiblížit čtenáři postavy dětské knihy *Kvak a Žbluňk jsou kamarádi* (Lobel, 2002). Před tím, než se pustíme do samotné analýzy vybraného úryvku (viz. Příloha:), rádi bychom uvedli toto dílo do širšího kontextu života a tvorby Arnolda Lobela.

O autorovi

Arnold Lobel se narodil v roce 1933 v Los Angeles. V útlém věku se jeho rodiče rozvedli a Lobel pobýval u svých prarodičů v New Yorku. Lobelovo dětství bylo naplněno úzkostí z časté izolace od jeho kamarádů. Jelikož mu nemoc znemožňovala častější upevňování vztahu s kamarády, snažil se malý Lobel spolužáky upoutat kresbami zvířátek. Během navštěvování střední školy se Lobel uzdravoval a poté se rozhodl studovat umění na Pratt Institute v Brooklynu. Tam se Lobel seznámil se svojí budoucí ženou Anitou, také kreslířkou, se kterou měl dvě děti Adriannu a Adama (Parent's Choice, 2020). Po škole pracoval Lobel v reklamní agentuře, vytvářel ilustrace pro Harper and Row a v roce 1962 vydal svoji první knihu *A Zoo for Mr. Muster*. Jistou inspirací mu byla opravdová zoologická zahrada, která byla nedaleko jeho domova, a kam často chodil s dětmi na výlety (Silvers, 2013). Na počátku 70. let začal pracovat na svém nejznámějším díle, totiž na příbězích žabáka Kvaka a ropušáka Žbluňka (Mickenberg a Vallone, 2011, s. 71-91). Od roku 1970 do roku 1979 vydal čtyři knížky o těchto hrdinech (v originále *Frog and Toad Are Friends* 1970, *Frog and Toad Together* 1972, *Frog and Toad All Year* 1976, *Days with Frog and Toad* 1979). Jeho díla dosáhla značného úspěchu, jak dokazují ocenění, která Lobel získal, a to nejenom za své autorské dílo, ale též za kresby ke knihám jiných autorů (ALSC, 2020). V roce 1974 se Lobel přiznal k homosexuální orientaci (Stokes, 2016). Lobel umírá předčasně roku 1987 (Parent's Choice, 2020). Jeho homosexuální orientace vede k častým

analýzám jeho děl čistě z pohledu jeho života, a takový přístup komplikuje již tak dost nejasnou interpretaci Lobela díla. Přesto se v následujícím textu pokusíme čtenáři přiblížit alespoň vhléd od problematiky výkladu Kvaka a Žbluňka.

Východisko pro analýzu

Než začneme samotnou charakteristikou obou hlavních postav, rádi bychom poznamenali, že analýza bude vedena z perspektivy dospělého jedince, který se vrací k dětské četbě, a je tedy vedena již vyspělou čtenářskou kritikou. Ačkoli je tato perspektiva někdy odmítána, a to především z toho důvodu, že je dospělácké čtení dětské knížky považováno za její hanobení, domníváme se, že pro naše publikum (tedy posluchače vysokých škol) je nezbytná. Je tedy dobré se držet kritického úsudku, i když může být naše dřívější vnímání dětského literárního díla ohroženo. Jak uvádí Mickenberg a Vallone (2011, s. 71-91), nelze odmítat dospělá témata v dětské literatuře, protože nakonec i děti žijí ve světě dospělých a interagují s nimi. Děti tedy nejsou uzavřeny v nějakém pomyslném „dětském vesmíru“. Konkrétně v případě Kvaka a Žbluňka můžeme své východisko opřít i o samotná slova Lobela, jenž v literatuře pro děti viděl vrstvy dvě. Přičemž, ta vrstva hlubší, bude naším předmětem.

Children's books, the best of them, are not delightful. My favorites, anyway, strike deep. The artists that do the best ones are able to make them delightful on one level, but that's just the whipped cream on top. Underneath there is something much more. (Rollin, 1984, s. 194, cit. dle Sexsmith, 2017)

Analýza kapitoly Sen

Pro analýzu jsme zvolili kapitolu Sen (Lobel, 2002, s.94-106, viz. Příloha:). Tato kapitola se nám jeví jako vhodný zastřešující materiál pro demonstraci problematiky výkladu Lobelova díla. Přesto se na počátku výkladu neobejdeme bez reference i na jiné kapitoly. Pojdme si říct něco o Kvaku a Žbluňkovi. Žabák Kvak je vyšší, zelený a nosí hnědý kabátek. Je rozumný, pevný v kramflecích a ví, co se sluší. Zatímco ropušák Žbluňk je malý, hnědý a nosí zelený kabátek. Oproti Kvakovi je spíše roztržitý, často podléhající bezprostředním emocím, je tedy založen více na citu než rozumu. Sexsmith (2017) uvádí, že taková dvojice

protikladných hrdinů je častým jevem v komediálně laděných dílech např. uved'me dona Quijota a Sanchu, Rosencrantze a Guildensterna atd.) Nelze o nich říct, že by byli cele antropomorfní a zároveň ani nezapadají do čistě zvířecí říše. I přes zvířecí vzhled popíjejí víno a bydlí v domečcích a nosí lidské oblečení. Ani nelze s jistotou tvrdit, zdali jsou dospělí nebo děti. Na jednu stranu bydlí sami, na druhou stranu si spolu hrají jako děti a nemají žádné odpovědnosti spojené s dospělým životem např. placením účtů za elektřinu (Mickenberg a Vallone, 2011, s. 71-91). Tato amorfnost mezi dospělým-dítětem, zvířetem-člověkem je příznačná a snové jakoby zastřené mlhovitě kresby k této nerozhodnosti zcela určitě přispívají (Sexsmith, 2017).

Klíčovým pro pochopení díla je vztah těchto dvou postav. Totiž Lobelo dílo můžeme chápat jako jakousi encyklopedii vztahů, jejíž hlubinná propracovanost přímo vybízí k psychologické sondáži. Sexsmith (2017) nabízí několik interpretací jejich vztahu. Tyto interpretace jsou založeny na disbalanci mezi Kvakem a Žbluňkem. Jejich vztah lze vykládat jako vztah rodiče a dítěte. Rozumný Kvak poučuje dětinského Žbluňka o tom, jak pečovat o zahrádku (v kapitole Zahrádka) či mu vysvětluje, že přejídání je špatné (v kapitole Koláčky), a ve svém racionálním nadhledu Žbluňkovi vykládá, že:

„Silná vůle je, když se moc snažíš nedělat něco, co ve skutečnosti dělat chceš, [...]“ (Lobel, 2002, s. 80-81)

Tento vztah rodič-dítě je však někdy zdiskreditován, protože jejich vztah je někdy spíše vztahem staršího sourozence (Kvak) k mladšímu (Žbluňk). Tak můžeme například usuzovat z kapitoly Draci a obři, kdy se oba bojí hada, kde mizí racionální uvažování Kvaka. Mickenberg a Vallone (2011, s. 71-91) k tomuto dodávají, že Lobel chtěl poukázat na to, že realita je nebezpečné místo a pohádky nemohou dodat informace, jak se s tímto nebezpečím vyrovnat. Právě tento příběh demonstruje temné stránky Lobela díla. Výše zmínění autoři píšou o Lobelově díle, že jeho poetická jednoduchost maskuje emocionální, pohlavní a sociální komplexnosti.

Pohlavní komplexnost je jednou z vrstev, které je ponejvíce probírána v interpretacích vztahu Kvaka a Žbluňka. Biografie jejich tvůrce k interpretaci jejich vztahu jako homosexuální vazby svadí kritiky, kteří se pak uchylují k zjednodušení komplexnějšího problému. Přitom se dá mluvit spíše o homosociálním soužití¹, protože v knížce

¹ Homosociální = blízký vztah založený na přátelství, jenž nemá žádné sexuální konotace.

nenalezneme jedinou situaci, která by potvrzovala sexuální vztah (Mickenberg a Vallone, 2011, s. 71-91). Interpretace jejich vztahu jako homosociálního se pak jeví jako více odpovídající i vzhledem k tomu, že Lobel o svém homosexuální orientaci příliš nemluvil (Stokes, 2016), a pochybujeme, že by Lobel své dílo pojal čistě jako coming out.² Jiné výklady se zase opírají o kulturní kategorie maskulinity Kvaka a feminity Žbluňka (Mickenberg a Vallone, 2011, s. 71-91).

Sami se přikláníme spíše k interpretaci založené na psychologických kategoriích vědomí a podvědomí (Sexsmith, 2017). Totiž, takový výklad, který Kvaka a Žbluňka považuje za jednu a tatáž osobu (podívejme si na jejich barvu a oblečení, zelený Kvak s hnědým kabátkem, hnědý Žbluňk se zeleným kabátkem). Můžeme říct, a to bez nadsázky, že Kvaka a Žbluňka máme v sobě všichni. Kvak reprezentuje vědomou, racionální stránku, tu část mysli, která chce třídit a organizovat, poznávat a učit, jež je založena na chladném uvažování. Zatímco Žbluňk představuje podvědomou část mysli, emociální výboje, jež s námi často hází, typická je svojí chaotičností. Emocemi vedené jednání je často bezprostřední a vidící též okamžité uspokojení své touhy. Vědomí se pak snaží svojí vůlí jednat vzhledem k cílům pozdějším, dlouhodobějším, k cílům vedoucím dále než jen k dalšímu koláčku (viz. Kvakovo poučení Žbluňka výše).

Pojďme si toto freudovské vyložení vztahu Kvaka a Žbluňka demonstrovat na snad pro tento výklad nepříznačnějším příběhu. Příběh Sen začíná nepřekvapivě snem Žbluňka. Žbluňkovi se zdá, že je opěvovaným hercem, užívá si svoji slávu na pódiu, má honosný oblek a shlíží spatra na obecenstvo v němž sedí Kvak. Tuto scénu lze s lehkostí interpretovat tím, že ve snu má podvědomí (Žbluňk) určující roli, zatímco vědomí (Kvak) je potlačeno. Žbluňk je přímo egocentrický, konečně dostal prostor se povýšit nad Kvaka. Čím více se vyvyšuje, tím více se Kvak zmenšuje, až úplně zmizí. Žbluňk se poleká a hledá Kvaka, ale nemůže ho najít. Nakonec se probouzí a zjišťuje, že Kvak je u jeho postele znovu v normální velikosti. Žbluňk je šťastný, že se s Kvakem znovu shledal. Co tím chtěl Lobel naznačit? Můžeme se domnívat, že pro integrovanou osobnost jsou obě složky, jak vědomá, tak podvědomá, důležité. Jsme částečně racionální, a zároveň částečně iracionální bytosti, a únik k jednomu či druhému extrému je příliš zjednodušujícím

² Coming out = výraz spojený s rozpoznáním a akceptací své menšinové orientace ([dle Wikipedie](#))

závěrem nad komplexností lidské mysli. Druhým poučením, řekněme poučením pro děti, je, že se nemáme egoisticky stavět nad kamaráda, protože o něj pak můžeme přijít.

Závěr

Jak jsme mohli vidět z naší analýzy, je Lobelovo dílo komplexní záležitostí. I přesto, že si stojíme za tím, že je třeba i dílo pro děti podrobovat takovýmto psychologickým sondám, jsme za to, společně s pedagožkou Rozenhálovou (2008, s. 93-101), že příběhy Kvaka a Žbluňka jsou určeny dětem, mají potenciál rozvíjet jejich kreativitu a v neposlední řadě mají děti možnost být svědky poučných příběhů, které jsou na jedné straně nesmírně zábavné a poutavé, na straně druhé vážné a formující dítě v lepší bytost. V bytost, jež nalezne pozitivní vztah k přírodě, zvířatům a lidem navzájem. Nakonec i nás v dětství příběhy Kvaka a Žbluňka formovaly a za to Děkujeme, pane Lobele.

Zdroje:

Primární literatura

LOBEL, Arnold, 2002. *Kvak a Žbluňk jsou kamarádi*. Překlad Eva Musilová. 4. vyd. Praha: Albatros. 104 s. První čtení. Klub mladých čtenářů. ISBN 80-00-01010-0.

Sekundární literatura

ASSOCIATION FOR LIBRARY SERVICE TO CHILDREN (2020). "Caldecott Medal & Honor Books, 1938-. *Library Association (ALA.org)*. [online]. [cit. 2020-10-14]. Dostupné z: <http://www.ala.org/alsc/awardsgrants/bookmedia/caldecottmedal/caldecotthonors/caldecottmedal>

MICKENBERG, Julia L., ed. a VALLONE, Lynne, ed (2011). *The Oxford handbook of children's literature* [online]. New York: Oxford University Press 2011. xv, s. 71-91. Oxford handbooks. [cit. 2020-10-14] ISBN 978-0-19-537978-5. Dostupné z: https://books.google.cz/books?hl=cs&lr=&id=terten7vpEcC&oi=fnd&pg=PA71&dq=arnold+lobel+frog+and+toad&ots=7lJt2-9mt&sig=rAPTT-oHy7APc7VYiPMD-0boyll&redir_esc=y#v=onepage&q=arnold%20lobel%20frog%20and%20toad&f=false

PARENTS' CHOICE (2020) Lobel: Biography. *Children's Media and Toy Reviews* [online]. 2020 [cit. 2020-10-14]. Dostupné z: http://archive.parentschoice.org/article.cfm?art_id=35

ROZEHNALOVÁ, Blanka (2008). Vliv žabáků na tvořivost dítěte. In: KOUDELKOVÁ, Eva ed. *Současnost literatury pro děti a mládež Liberec 27.-29. března 2008* [online]. Bor, Katedra českého jazyka a literatury FP TU v Liberci, s. 93-101 [cit. 2020-10-14]. ISBN 978-80-86807-37-9. Dostupné z: https://kcl.fp.tul.cz/images/dokumenty/sborniky/210_Soucasnost_2008.pdf#page=85

SEXSMITH, Ann (2017) The Frog and Toad stories of Arnold Lobel: a psychoanalytic perspective, *Infant Observation* [online]. **20**(2-3), 175-195 [cit. 2020-10-14]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/13698036.2017.1421092>

SILVERS, Emma (2013). Frog and Toad and the World of Arnold Lobel. *The Jewish News of Northern California* [online]. November 22 [cit. 2020-10-14]. Dostupné z: <https://www.jweekly.com/2013/11/22/frog-and-toad-and-the-world-of-arnold-lobel/>

STOKES, Colin (2016). "Frog and Toad": An Amphibious Celebration of Same-Sex Love.

The New Yorker [online]. May 31 [cit. 2020-10-14]. Dostupné z:

<https://www.newyorker.com/books/page-turner/frog-and-toad-an-amphibious-celebration-of-same-sex-love>

Příloha:

Sen

Žbluňk spal a zdál se mu sen.
Stál na jevišti a měl na sobě divadelní kostým.
Žbluňk se podíval do tmy. V divadle seděl Kvak.
Z velké dálky řekl nějaký neznámý hlas:
„PŘEDSTAVUJEME VÁM
ŽBLUŇKA, NEJVÝBORNĚJŠÍHO
ROPUŠÁKA NA SVĚTĚ!“
Žbluňk se hluboce uklonil. Kvak vypadal nějaký menší, když volal:
„Ať žije Žbluňk!“
„ŽBLUŇK NYNÍ PŘEKRÁSNE
ZAHRAJE NA KLAVÍR,“ ohlásil neznámý hlas.
Žbluňk zahrál na klavír a nespletl ani jedinou notu.

94

„Kvaku,“ zavolal, „umíš taky takhle hrát na klavír?“
„Ne,“ odpověděl Kvak.
Žbluňkovi se zdálo, že Kvak vypadá ještě menší.
„ŽBLUŇK NYNÍ PŘEJDE PO
VYSOKÉM LANĚ A NESPADNE,“
vyvolával hlas.

96

Žbluňk přešel po vysokém laně.
„Kvaku,“ zavolal, „umíš taky dělat takovýchle kousky?“
„Ne,“ pípl Kvak a vypadal velice, velice maličký.
„ŽBLUŇK NYNÍ ZATANČÍ
A BUDE BÁJEČNÝ,“ oznámil hlas.
„Kvaku, umíš taky být takhle

97

báječný?“ ptal se
Žbluňk, když tančil
po jevišti.

Nikdo neodpověděl.
Žbluňk se zadíval
do hlediště.

Kvak byl tak maličký,
že ho nebylo vidět ani
slyšet.

99

„Kvaku, kde jsi?“ zvolal Žbluňk.
Zase žádná odpověď.
„Kvaku, co jsem to udělal?“ vykřikl
Žbluňk.
Potom hlas oznámil:
„NEJVĚTŠÍ ZE VŠECH
ROPUŠÁKŮ NYNÍ...“
„Ty mlč!“ vykřikl Žbluňk. „Kvaku,
žabáčku, kam jsi zmizel?“

101

Žbluňk se točil ve tmě.
„Kvaku, vrať se,“ volal. „Mně bude smutno!“
„Vždyť jsem tady,“ řekl Kvak. Stál u Žbluňkovy postele.
„Probud se, Žbluňku,“ řekl.
„Kvaku, jsi to opravdu ty?“ ujišťoval se Žbluňk.
„Ovšemže jsem to já,“ odpověděl Kvak.

102

„A jsi tak veliký jako jindy?“ chtěl vědět Žbluňk.
„Ano, myslím, že jsem,“ řekl Kvak. Žbluňk se podíval na sluníčko, které svítilo oknem dovnitř.
„Kvaku,“ řekl, „já ti mám takovou radost, že jsi dnes ke mně přišel.“

104

„Vždyť sem chodím vždycky,“ řekl Kvak.

Potom si Kvak a Žbluňk udělali velikánskou snídani. A po snídani spolu strávili krásný dlouhý den.

